

OAQ Neftyana kompaniya Yukos gegn Rússlandi

Dómur frá 20. september 2011

Mál nr. 14902/04

6. gr. Réttur til réttlátrar málsmeðferðar fyrir dómi

14. gr. Bann við mismunun

1.gr. 1. viðauka. Friðhelgi eignarréttar

Tími til að undirbúa vörn. Skattaviðurlög. Fyrningarfrestur. Afturvirkni. Tilgangur takmarkana á réttindum.

1. Málsatvik

Kærandi, OAO Neftyana kompaniya Yukos, var mjög stórt rússneskt olíufélag í Rússlandi sem var áður í eigu ríkisins en einkavætt á árunum 1995 og 1996.

Í júní 2004 var kærandi dæmdur til að greiða vangöldin opinber gjöld sem samsvöruðu rúmlega 2,8 milljörðum evra. Stjórnlagadómstóll Rússlands féllst ekki á að málið hefði verið fyrnt þegar dómur var kveðinn upp, enda gildi lengri fyrningarfrestur í tilvikum þegar skattaðili hefði reynt að leyna brotum sínum eins og kærandi var talinn hafa gert. Rússnesk yfirvöld brugðust skjótt við dómsniðurstöðunni með því að haldleggja eignir kæranda og frysta bankareikninga þess. Skattayfirvöld komust síðar að þeirri niðurstöðu að kærandi hefði stundað sambærileg skattsvik á öðrum tímabilum og tvöfölduðu því fjárhæð sektarinnar sem honum var gert að greiða auk álags. Kærandi fékk stuttan greiðslufrest og öllum beiðnum hans um framlengingu frestsins var hafnað. Yfirvöld seldu verðmætar eignir kæranda nauðungarsölu og hann var í kjölfarið lýstur gjaldþrota.

2. Meðferð málsins hjá Mannréttindadómstólnum

Kæran

Kærandi hélt því fram að aðgerðir rússneskra yfirvalda hefðu beinlínis miðað að því að koma í veg fyrir að fyrirtækið gæti greitt skattskuldina. Sér í lagi var vísað til yfirtöku þeirra á verðmætum eignum fyrirtækisins. Kærandi hélt því einnig fram að það álag sem félaginu hefði verið gert að greiða vegna fullnustu ákvörðunarinnar og sá skammti tími sem það fékk til að standa skil á sektargreiðslum hefðu brotið gegn réttindum fyrirtækisins samkvæmt sáttmálanum. Túlkun rússneskra dómstóla á lögum hefði verið óvenjuleg og einstök í samanburði við mál þar sem fjallað var um háttsemi annarra rússneskra fyrirtækja. Rússnesk yfirvöld hefðu enn fremur verið tilbúin að þola að önnur fyrirtæki hegðuðu sér eins og kærandi. Kærandi reisti kvörtun sína á 6. gr., 7. gr., 13. gr., 14. og 18. gr. sáttmálans og 1. gr. 1. viðauka hans.

Niðurstaða

Dómstóllinn taldi að málið væri tækt til efnismeðferðar þótt meirihluti eigenda kæranda hefði látið reyna á atvik þess fyrir fasta gerðardóminum í Haag og að 2. mgr. 35. gr. sáttmálans hamlaði dómstólnum að fjalla um mál sem þegar væru til meðferðar hjá öðrum alþjóðlegum úrskurðaraðila. Dómstóllinn vísaði til þess að málið sem hann hefði til skoðunar væri til komið vegna kæru kæranda sjálfs sem lögaðila en ekki þeirra einstaklinga sem stæðu í málarekstri fyrir fasta gerðardóminum. Málin tvö væru því aðskilin þótt í þeim reyndi á sömu atvik.

Um 6. gr.: Dómstóllinn taldi að brotið hefði verið gegn 1. mgr. og b-lið 3. mgr. 6. gr. sáttmálans þar sem kærandi hefði ekki fengið nægan tíma til að kynna sér gögn málsins vegna meðferðar þess á fyrsta dómstigi en félagið hafði einungis fengið fjóra daga til að kynna sér 43 þúsund blaðsíður af gögnum. Einnig hefði stuttur tími milli meðferðar málsins á fyrsta dómstigi og á áfrýjunarstigi komið í veg fyrir að kærandi næði að undirbúa málflutning fyrir áfrýjunardómstól. Ekki var fallist á að málarekstur rússneskra skattayfirvalda gegn kæranda hefðu verið gerræðisleg eða ósanngjörn, að vörn kæranda hefði að öðru leyti

verið takmörkuð um of af rússneskum dómstólum, að sönnunargögn hefðu ekki fengið nægilega skoðun dómstóla eða að réttur kæranda til áfrýjunar hefði verið takmarkaður með ósanngjörnum hætti.

Um 1. gr. 1. viðauka: Talið var að brotið hefði verið gegn 1. gr. 1. viðauka sáttmálans þar sem fyrningarfrestur vegna sumra þeirra brota sem kærandi var dæmdur fyrir hefði verið framlengdur afturvirkur. Af þeim sökum hefði einnig verið óheimilt að tvöfalda sektina sem fyrirtækinu var gert að greiða. Fjárhæð sektarinnar var að öðru leyti ekki talin hafa verið svo há að talið yrði að brotið hefði verið gegn kæranda. Dómstóllinn taldi að rússnesk yfirvöld hefðu gengið of langt í innheimtuaðgerðum sínum gagnvart kæranda og lengra en nauðsynlegt var gagnvart réttindum kæranda samkvæmt 1. gr. 1. viðauka sáttmálans. Vísað var til þess að þau hefðu sýnilega ekki metið nægilega hvaða afleiðingar yfirtaka á verðmætustu eignum kæranda myndi hafa og ekki metið hvort hægt hefði verið að grípa til annarra úrræða í því skyni að tryggja greiðslu sektarinnar. Álag það sem kæranda hefði verið gert að greiða hefði verið úr hófi hátt. Einnig hefði kæranda verið veittur afar skammur tími til að standa skil á sektinni. Í ljósi þess var talið að brotið hefði verið gegn 1. gr. 1. viðauka sáttmálans.

Um 14. gr.: Ekki var talið sýnt fram á að rússnesk skattfyrirvöld hefðu áður verið tilbúin að þola hegðun eins og þá sem kærandi hafði sýnt og átti það bæði við um fyrri skattskil kæranda en einnig annarra rússneskra félaga. Ekki var talið að brotið hefði verið gegn 14. gr. sáttmálans, sbr. 1. gr. 1. viðauka sáttmálans.

Um 18. gr.: Þrátt fyrir þá ágalla sem höfðu verið á málsmeðferð rússneskra yfirvalda taldi dómstóllinn ekki sýnt fram á að aðgerðir þeirra hefðu staðið til þess að leggja niður starfsemi kæranda og að tilgangur þeirra hefði beinlínis verið að sölsa eignir fyrirtækisins undir rússneska ríkið að nýju. Var þess vegna ekki fallist á að brotið hefði verið 18. gr. sáttmálans, sbr. 1. gr. 1. viðauka sáttmálans.

Dómstóllinn taldi að öðru leyti ekki ástæðu til að fjalla um málið frá sjónarhóli 7. og 13. gr. sáttmálans.

Dómstóllinn ákvað að fresta ákvörðun um bætur.

Þrír dómarar skiluðu tveimur sérálitum þar sem komist var að öðrum niðurstöðum að hluta en í dómi dómstólsins.